

Den lilla Hönshoken

af

En erfaren hönskötare.

Andra förbättrade upplagan.

Pris: 20 penni.

Finck Kvinnoföreningens allmännyttiga bibliothek.

- I. **Pastorskan och Terwola torp.** (Handledning i hemmets vård jemte råd för hushållet). Af Maria. Pris 25 penni.
- II. **Barnen i Terwola torp.** (Några enkla råd i barnavård och barnuppfostran.) Af Maria. Pris 25 penni.
- III. **Den lilla Hönsboken.** Af En erfaren Hönsfötare. Pris 20 penni.
- IV. **Borta bra, men hemma bäst.** (S dagens frågor). Af Maria. Pris 20 penni.

Då minst 6 exemplar af ofwännämnda skrifter rekwire-
ras erhålles det 7:de gratis.

Rekwifitioner jemte penningar adresseras till Finck
Kvinnoförening, Helsingfors.

1 Kap.

Om Hönsfötjel i allmänhet.

Att hafwa ett knappt lefwebröd och alltid wara utan penningar är både hårdt och tungt, — den samningen är, beflagligt nog, allmänt känd. Genom att ordna vårt arbete med estertanke, kunna wi dock finna medel, hwilka rädda oss från tillfällig brist och nöd och kanske bidraga till att wi kunna göra besparingar för kommande tider. En inkomstkälla, som den finska kvinnan ännu ej anlitat i nämnvärd grad, är hönsfötjeln.

„Hönsfötjel egnar sig bäst för kvinnor och barn“, säger en erfaren hönsfötjare. Detta uttalande skola wi taga fasta på. Den finska allmogekvinnan har i många delar af vårt land från urminnestider hållit höns. Såväl i hemman, som i torp och backstugor, äro höns och ägg en känd och värderad wara. Ett är dock säkert, att behållningen af denna hönsfötjel varit blott en femtedel af hwad den kunnat och bordt wara. Det will säga, då man fått en mark, hade man bordt få fem mark; — då man fått hundra mark, hade man bordt få femhundra mark.

Men wet du, kära vän, hwad andra erfarit och hwilken erfarenhet äfwen den, som nedskrifwit dessa rader, har gjort? Jo, att höns betala sig otroligt wäl. 5, ja ända till 10 mark inbringar hwarje höna per år; och detta ren inkomst, sedan alla kostnader för mat och fötjel blifwit afdragna. En omtänksam kvinna, hwilken har sin egen stuga, kan således till den inkomst hon annars har, lägga inkomsten från 50 höns, hwilka hon bör hinna föta, och

själunda göra sig en biinkomst af minst 250 mark om året. Men då måste också hönsen skötas med kärlek och omsorg och enligt de råd jag här gifwer.

Will du deremot sköta dina 2 eller 50 höns på det gamla wanliga sättet, må du gerna göra det. Men skyll också dig sjelf, då du går miste om den winst jag lofwat. Det kan gå dig så som det gått mången herrgårdsegare, hwilken bygt storartade och kostsamma hönsbus, köpt dyrbara racehöns, men lemnat wården om hönsen i okunniga och wårdslösa tjenarinnors händer: endast förluster och förtretligheter har kommit egaren till del, i stället för winst och tillfredsställelse. En af dessa mislyckade hönskötare, hwilken anlade en hönsgård på 500 höns, upphörde mycket snart med alltsammans; och om han i den dag som är hör talas om höns, så blir han riktigt ond!

Itte är hönskötseln något perstickeri. Men nog förekommer härwid åtskilliga fall, då man måste wara fullt ut lika warjam och omtänksam som wid den finaste sömnad, om man nemligen wäntar sig god winst.

Då wi börja, låt oss börja långsamt och försigtigt. Alla anläggningskostnader skola wi göra billiga. För hönsen skola wi göra det trefligt och godt.

2 Kap.

Om rufning och kycklingars uppfödande.

Men huru skall du få dig höns, riktigt goda höns, som warpa tidigt, redan till julen och under wintermånaderna, då äggen äro dyra? Det är att märka att det är såwäl billigare, som mera inbringande att hålla endast en race. För det närwarande anses Leghorn racen som den bästa wärpracen. Leghorn hönsen äta icke så mycket som Plymouth Rock hönsen, hwilka nog äfwen äro goda om de skötas omsorgsfullt och om man will hafwa goda slakthöns. Hamburger racen är den wackraste, warper lika bra som Leghorn, men äggen äro mindre.

Ett säger jag: köp aldrig kycklingar ej heller afwels-höns de två första åren, ty de kunna vara dåliga och äro som sådana dyra, om du ock får dem utan besvär och för några penni stycket. Köp i stället 4 stycken såkallade bond-höns så billigt du kan, kanske för 80 penni stycket, sådana som icke äro äldre än 3 år och som ruswa („ligga“) tidigt d. w. s. redan i Mars och början af April. De äro just sådana du till en början behöfwer. Gaswa de ohyra, hwilket ofta händer, stryker du petroleum emellan fjädrarna, utan att dock gnida och utan att bestryka huden eller skinet. Långt förr än hönorna skola ligga på de för dem bestämde äggen, måste de vara fria från ohyra. Från början skall hönskötteln börjas, således med rusningen.

Från en wälkänd hönsgård köper du afwelsägg af Leghorn race, 12 för hwarje ligghöna. Således 48 stycken ägg för 4 hönor. Du bör aldrig lägga mer än 12 ägg under hwarje höna. Skulle det inträffa att alla dina 4 hönor samtidigt wilja ligga redan i slutet af Mars, så har lyckan varit dig bewägen. Ty mins detta: tidiga kycklingar äro hönsgårdens guldgrufwa; 10 tidiga kycklingar, kläckta i April, äro mera värda än 50 kläckta i Juni. Och kycklingar, som äro kläckta efter den 15 Juli duga blott till slakt.

Lägg äggen under hönorna om aftonen, och anteckna uti din almanack när du lagt dem. Använd till nästen rengjorda strömmingsfjerdingar, dem du till hälften fyller med skuren haln och rent höaffall på halmen. Placera fjerdingarna med ägg och hönor på ett fredadt ställe uti ladugården eller i det höns hus du redan eger, eller i din egen stuga. Du måste låta ligghönorna en gång dagligen komma upp för att äta och dricka; wilja de ut i det fria, böra de icke hindras. Wilja de icke sjelfmant återwända till sina nästen, lyftas de dit; och tredskas de, lägger du en korg eller ett brädstycke öfwer fjerdingen. Se till att ligghönorna äro fredade för råttor.

Sedan hönan legat 21 dygn, begynner kläckningen natten emot det 22 dygnet; följande dag (den 22 dagen) kan du warfamt med handen borttaga alla äggskal ur boet; men du bör låta hönan ligga med sina ungar och de ännu ofkläkta äggen till den derpå följande 23 dagen på förmid-

dagen. (En upp och nedvänd forg på fjerdingen är bra att använda till natten, så länge kläckningen warar.)

Men på den 23 dagen måste hönan med sina kycklingar lyftas ur boet på golfwet och hela familjen matas. Nu känner den sig riktigt matfrisk. Helst tages litet finffuret och i fötmjölk uppblött hwetebröd. Kycklingarna gifwer du framdeles fina korngryn i en enfom gjord fyrkantig låda med låga lister (liknande en skurlåda) som bör hållas ytterst ren. Gryn gifwes litet, — blott så mycket de äta för gången.

Rent och godt drickswatten måste ständigt finnas. Vänd en kaffekopp upp och ned på en assiet och fyll assietten med watten, så har du det ganska ändamålsenligt. Kycklingarna wilja nemligen, om de kunna komma dertill, gerna trampa i drickswattnet och orena det då.

Skummad fötmjölk (icke blåsur!) gifwes kycklingarna på samma sätt som wattnet, åtminstone då de blifwit 2 veckor gamla.

Utfodringen eller matningen bör ske på bestämda tider: frukost kl. 6 på morgonen, middag kl. 11 och wällsward kl. 4 eller före solnedgången och förre än kycklingarna blifwa fömniga.

Till frukost användes: hwetekli, hafre- och kornmjöl samt kokt potatis, lifa delar af hwarje. Detta allt sammanknådas med tillsats af litet varmt watten till en sammanhållande massa, men wällingaktig får den icke wara.

Till middagsmål gifwes t. ex. öfwerblifwen mat från köket, som med tillsats af hafremjöl tillredes så som frukostmålet.

Omweyling i mat tycka barn om, omweyling i mat tycka äfwen kycklingarna om.

Korngryn gifwes kycklingarna så ofta de önska till mellanmål och äfwen till kwällsward.

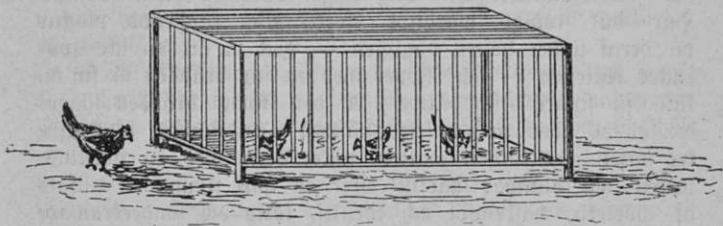
Då kycklingarna blifwit öfwer en vecka gamla, måste de 2 å 3 gånger i weckan hafwa litet kött eller krossade råa ben.

Så snart kycklingarna blifwit så gamla att de kunna äta hwete, gifwer man litet deraf på förmiddagen i stället för gryn, och när de kunna äta korn och hafre, gifwes deraf alla aftnar, omweylande ena aftenen

korn, den andra hafre, så mycket de äta. Gryn gifwes numera icke.

Kycklingarna böra redan från första dagen då de komma ut ur boet så med modren dagligen vara ute under wackerert wäder. Blåst tåla de, men regn och fukt är farligt. Från Maj böra kycklingarna hela dagen, — om det ej regnar, — vara ute för att lära sig krasja och äta gräs. — Kom för all del ihåg denna sats:

på kycklingarnas uppfödande och wård, från det de lemna skalet, beror hönsgårdens framtid. På det moderhönan icke må komma åt kycklingarnas mat, bör en häck, sådan bilden utwisar, försärdigas. Hit sättes kycklingarnas mat och de lära sig snart att gå dit för att söka sig föda.

Alla tuppsycklingar säljas så snart de blifwit 4 eller 6 veckor gamla, utom en, den största, den wackeraste och fäckaaste af den äldsta kullen. Den behåller du för egen räkning. Tidigast betala de sig bäst, — ända till 1 mark stycket.

Hönskycklingar säljer du för intet pris i werlden; ty de äro wid sex veckors ålder wärda 3 mark stycket, om de äro kläckta i April och blifwit wäluppfödda. De wärpa i oktober, då äggen betalas med två mark tjoget. Har du nu 20 stycken hönskycklingar, så kan du vara nöjd, — riktigt nöjd.

3 Kap.

Om grönfoder och utfodring.

Beträffande höst- och vinterbehöfven, bör du minnas att samla dessa om sommaren. Du har sjelf sett huru höns och kycklingar, stora och små, hela sommaren äta gräs med med största slit. Gräs och grönt skola de äfwen hafwa under hösten och vintern från den 1 November till medlet af April. Märk nu hwad jag säger! Näsklor wära omkring din stuga. Skär dem tidigt och så ofta de åter wära upp. Torka dem och tag dem i godt förwar. Samla desutom allt hwad samlas kan af växande klöfwer och förfar dermed på samma sätt. På höwinden och foderladans golf finnes oändligt mycket hörofsk (höfrö, höbagnar och söndersmuladt hö). Tag noga wara på detta höafffall. Har du frodigt växande hwete- eller rågbrädd, plockar du deraf under hösten dagligen — dock så att du icke upprycker rötterna — och klipper med en sax brädden så fin du kan, ju finare desto bättre. Af den skurna brädden lägger du för 20 höns två duktiga näswar i ett ämbar, öfvergjuter satjen med kokhett watten, täcker detta med en porslinstallrik och blandar härtill efter en half timme en tillsats af hwetekli, hafremjöl och kornkli, kokta och sönderkramade potåter. Denna blandning, som icke bör wara wällingaktig, är bepröfwad som synnerligen begärlig för hönsen till frukostmål, och de wärpa deraf öfwer förwäntan.

Men näsklorna och klöfwerhöet! Hwad skall du göra med dem? Skär dem fina och använd dem precis på samma sätt som råg- eller hwetebrädden. Och höaffallet, som du samlat från höwinden och ladugolfwet, hur skall du bära dig åt dermed? Du sällar det fritt från längre strån och andra obehörigheter och använder det precis på samma sätt som du använder den skurna brädden och klöfweren. Hönsen wärpa af öfwanlagda blandning, som gifwes till frukostmål och som kallas grönfoder blandningar, otroligt wäl.

Gifwer du icke grönfoder under hösten och vintern åt dina höns, så är du en djurplågare, som desutom går miste om en god winst.

Kom ihåg Kajsa. Wargs kända walspråk „om man så hafwa kan“, och försök att få hönsmaten så omwärlande som möjligt. Hönsen äta för resten allt hwad du sjelf äter. Men de äta äfwen det du wid din måltid kasserat. Kreaturs- och fiskben äro för hönsen läckerbitar. Men du skall bulta alla djur- och fiskben sönder med en hammare till minst en kaffebönas storlek. Sönderkramade potåter äta hönsen jynnerligen begärligt, men deraf bör gifwas sparsamt, ty de blifwa af potåter för seta och wärpa mindre. Under wärpningstiden böra de alls icke få potåter. Men potåter påstås vara wärmande. Du kan därför, då det blir så kallt att det riktigt „smäller i knutarne“, gifwa dina höns duftigt potåter, så frysa de stackars kråken icke, om och deras boning kännes kall.

Till middagsmål gifwer du samma rätt, som till frukosten. Kasta, sedan de ätit middagsmålet kl. 12, äfwen några näfwar hafreagnar på golfwet, men ställ matfärlen på wärplådan.

Till kvällsward gifwer du före skymningen och senast kl. 5 helfäd så mycket de äta: ena dagen hwete, andra dagen korn och tredje dagen hafre. Dock wärpa de bäst af hwete.

Krossadt murbruk är för höns, som börja wärpa, jynnerligen begärligt. De skola få deraf om hösten och wintern så mycket de wilja förtära dagligen. Ännu bättre än murbruk är gips. Köp från jernboden pulweriserad gips — 5 kilo kosta 75 penni — och gör deraf för hwarje gång af omkring $\frac{1}{2}$ kilo en flytande deg med tillsats af watten; bred degen till ett tunnt lager (1 cm.) på bräder, hwilka du betäckt med tidningspapper; bryt sönder gipset sedan det torkat (efter ett dygn) till små bitar om en bönas storlek. Gif deraf åt hönsen dagligen så mycket de för gången äta, men aldrig så mycket att de ledsna derwid.

Äggskal, som blifwit torkade i en warm bakugn krossas och gifwas hönsen efter råd och lägenhet.

Men hönsen äta äfwen kött. — Du tänker måhända att den som föreflår detta icke är rätt klof. „Skall jag af mitt obetydliga köttförråd börja steka och fräsa åt hönjen!“ säger du. Men wänta litet, så får du höra hwad härtill kan jwaras! Tag wara på allt; detta är härwidlag

hufvudregeln, som dock tyvärr oftast försummas. Du har om hösten din slakt. Hvad gör du med mjelten, med bladmagen, med den förskända lefver, med de öfverblifna tarmarna och mera dylikt? Du kastar bort allt detta och låter fringsströfwande hundar och kattor släpa det till skogs. Men dina höns vägrar du gifwa just det, som de ja gärna äta. Tag derför vara på allt köttaffall wid din slakt, koka det, skär det i små stycken och gif deraf åt hönsen i morgonfodret. Du kan äfwen insalta det för vinterbehof och koka deraf en eller två gånger i weckan åt dina höns, sedan du ett dygn derförinnan urlakat det. — Kött befordrar wärpningen i hög grad. Äggen blifwa deraf smalkiga. Hönsen blifwa icke för feta af kött.

Skummad jötmjölk gifwer du hönsen efter råd och lägenhet, äfvensom surmjölk, dock icke dagligen, — blåsur aldrig.

Till matfärl använder du icke träfärl, ty de äro swära att hålla rena. Och om de icke hållas utskott rena, kunna de blifwa lifsfarliga för hönsen. Wanliga mjölkbunkar af jernbleck, försedda med öron, äro de bästa. Du behöfwer en för maten, en för drickswattnet och en för mjölken. De kosta 50 eller 60 penni stycket och äro lätta att handtera samt lätt rengjorda. Men du måste till alla tre bunkarne låta göra af trä ett trefantigt handtag, hvars öfra kant göres något hwasjs. Detta handtag bindes med den hwasja kanten uppåt tvärs öfver bunken med ändarne fast i bunkens öron. Handtaget, som bör vara ungefär 5 centim. eller 2 tum på hvarje kant, gifwer bunken stadga, den handteras derigenom beqwämt och hönsen kunna icke krafsa i maten, ej heller kunna de stjelpa bunken.

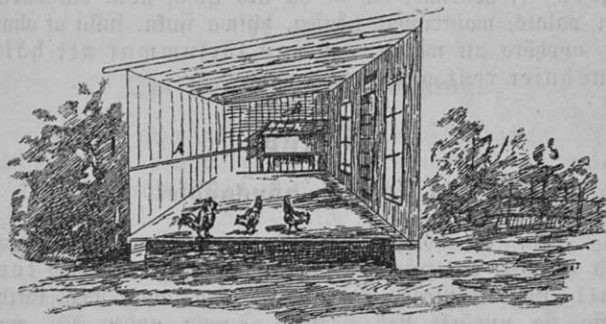
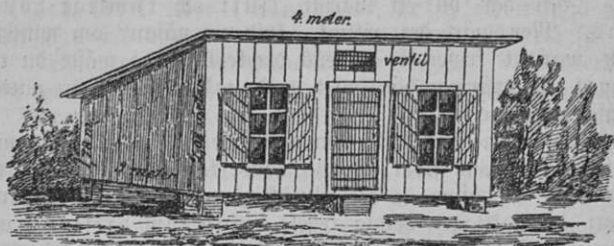
Uti wattenbunken håller du ständigt en jernbit, t. ex. en gammal hästsko. Om wintern böra hönsen få sommarljumt watten, icke kallt.

4 Kap.

Hönshuset.

Men hwar skall du hålla dina höns? Din ladugårdsbyggnad, om du eger en sådan, är för hönsen en lämplig

wistelseort, om den är rymlig och ljus. Om den är mörk och trång, bör du för hönsen bygga en egen boning på ett torrt ställe inwid fähuset, med framsidan wettande åt söder. Men du måste bygga billigt. — Ett billigt höns hus anlägger du på följande sätt. Af en tums tjocka spåntade, men ohyflade, bräder låter du bygga på korswerk (alldeles som man nuförtiden bygger foderlador) en liten byggnad,

som är fyra meter (7 aln) lång och tre meter (5 aln) bred. Höjden: framsidan mot söder 2,08 meter (3 1/2 aln) och bakväggen 1,78 meter (3 aln). — Taket göres dubbelt och wattentätt med ett mellanrum af 7,4 centimeter (3 tum.) Mellanrummet fylls med skuren halm. Golvvet göres af mycket tätt sammanfogade bräder, utan springor, ty drag är farligt. Fönster med luckor, som stängas till natten om vintern, en stor ventil och dörr, göras sådana ritningen utvisar. När nu vintern kommer, skall detta lilla hus göras oåtkomligt för kölden. Du fäster dig icke wid utseendet, ty ut-

feendet bedrager ofta, utan du vill! hafwa ditt hönshus varmt till vintern. Fodra nu hönshusets alla yttre väggar och sidor med ett 4 tumst tjockt lager af långhalm, uppifrån nedåt, så att halmen kommer att ligga tätt intill väggarna. Slå sedan ribbor längs väggarna öfver halmen, så att halmen så hårdt tillpackad som möjligt sluter sig till väggen.

Nu har du ett varmt, ljust och rymligt hönshus. Men när det riktigt „kniper i näsan“ om vintern och wattnet fryser i hönshusets dryckeskärl, då måste du till dagen uppvärma hönshuset med taklampa. Om natten frysa hönsen ej.

I detta lilla hus, som egentligen är hwad utrymmet beträffar lagom stort för 30 höns, kan du hålla t. o. m. 50 höns, så hafwa de det tillräckligt varmt under vintern, blott du iakttager denna regel: hwad som brister i utrymme, skall ersättas genom ljus, värme och renlighet. I hönshus, om de också äro ljusa, stora och warma som palats, wantriswas hönsen, blifwa sjuka, fulla af ohyra och upphöra att värpa, om man försummar att hålla hönshuset rent och snygt.

5 Kap.

Om strö och hönsgödsel.

Men ett hönshus kan du icke hålla rent och snygt med mindre du från närmaste stad förser dig med torfmull (icke torfströ). På landet kan man med lätthet skaffa sig utmärkt strö gratis. Samla under den varmaste tiden på sommaren stenmossa med den mull som fåster wid den, och förwara den i ladan. På vintern är det välkommet för hönsen. En bal torfmull kostar 2 mark. 90 p:ni och förslår för ett helt år. Deras tager du minst två gånger i veckan från November till Maj omkring 10—15 liter i en forg. Du håller torfmullen midt på golfwet i en hög, sedan du efter frukostmålet flyttat alla mat- och dryckeskärl på taket af värplådan. Sedan låter du hönsen sjelfwa stöta om utbredningen af torfmullen på golfwet. De krassa och bada sig af hjertans grund häri.

— Svarje morgon „krattar“ du med en käpp hela torfmull-lagret, hvarigenom gödseln blandas med mullen och den stinkande luften försvinner fullkomligt. En sådan torfmullblandning kallas hönspudrett och betalas af en jordbrukare, som vill taga vara på „guldet“ med 25 mark efter 50 höns per år. — Med dina 2 mark 90 penni, som du lade ut för torfmullen, har du sålunda vunnit: renlighet och frisk luft i hönshuset, helsa och trefnad för dina höns och desutom 25 mark i kontant. Wackert så!

Uminstone tre gånger om året borttager du pudretten från golfwet: i Oktober, i December (före jul) och i slutet af Mars. Under tiden från April till Oktober krattar du dageligen och då kan du äfwen minska litet med torfmullen. Försunna dock ej att tillsätta deraf två gånger i veckan. Pudretten, som tages ur hönshuset, förvaras i en hög uti ett lider och skyddas för wäta. Svarje morgon rengöres gödselbänken och gödseln tillwaratages genast.

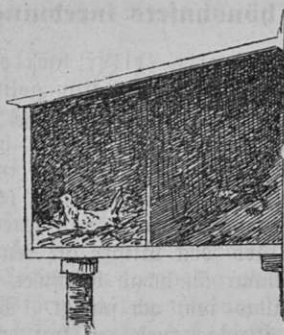
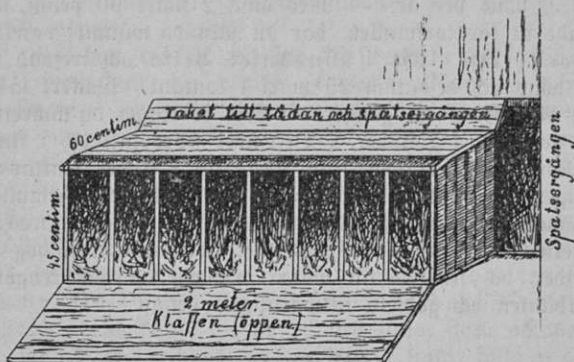
6 Kap.

Om hönshusets inredning.

Först hafwa wi sitt- eller hwilopinnen. Den bör vara 85 centim. ($1\frac{1}{2}$ aln) från golfwet, 45 centim. (3 kwarter) från norra wäggen och längs densamma från ena gasweln till den andra. För 20—30 höns behöfs blott en hwilopinne. För 50 höns behöfwas twenne, lika högt placerade från golfwet och 45 centim. (3 kwarter) från hwarandra. Hwilopinnarna böra vara ytterst stadiga, helst flata. De runda äro dock lättare att rengöra. Begagna aldrig flere hwilopinnar än hwad behöfwet werkligen påkallar. Allt skall hållas rent och snyggt. Sitt- eller hwilopinnen skall ofta skrapas med en knif och bestrykas med petroleum. Under hwilopinnen anbringas, 60 cent. från golfwet, en gödselbänk af bräder, så bred att icke gödseln under natten faller på golfwet.

Så hafwa wi wärplådan, som näst sitt- eller hwilopinnen är den wigtigaste möbeln. — Hela wärplådan är 2 meter ($3\frac{1}{2}$ aln) lång. Bredden på botten och tafet är 60 centimeter (1 aln), deruti inberäknad äfwen bredden på

golfvet och taket på den s. k. „spatsergången“. Höjden är 45 centim. (3 kvarter). Lådan är genom mellanväggar delad uti 8 skilda lika stora bon eller nästen. Dessa nästen, som blifwa något aflånga, äro 22 centim. (9 tum) breda mot klaffen och 37 centim. (15 tum) långa. Ett 10 à 12 centim.

(4 à 5 tum) långt bräde, som skiljer nästena från spatsergången, spikas som bakvägg emot lådans botten, på det höet och ägget uti nästet icke skall falla i spatsergången.

Spatsergången är 22 centim. (9 tum) bred och dess golf och tak är fortsättning af lådans golf och tak. Lådans framsida utgöres af en klaff, som hålles sluten, men öppnas då äggen borttagas, och som med nedra kanten är fä-

stad hvid lådan medelst gångjern af jern eller läder. Klaffen stänges med en liten hake af jern.

Wärplådan placeras med spatsergången mot hönshusets endera gäfwel på 4 stadiga 45 centim. (18 tum) höga flossjar, 2 under lådans hwardera ända. Dessa flossjar böra vara stadigt och partals förenade med starka ribbor, så att lådan icke faller. Uti spatsergången kunna nu hönsen komma både från högra och wänstra sidan och från spatsergången uti det näste de önska.

På lådans tak kan ställas en bunke med mat och en med watten, förutom de mat- och dryckeskärl, som stå på golfwet, så gräla och slås hönsen litet mindre. Wanligtwis wälja då de unga hönsen att äta på lådtaket och de äldre på golfwet.

Wärplådan måste under wärptiden inwändigt jopjas ren en gång i månaden och förjes med nytt strö uti de skilda afdelningarna. Hwarje sommar skall den inwändigt twättas med karbol- eller kalkwatten. Hwarje dag skall wärplådans tak skyfflas rent.

Boägg måste finnas ett i hwarje afdelning af wärplådan. Men boäggen kan man göra sjelf. Uti en gammal kaffekopp blandas pulweriserad gips, så mycket som erfordras för ett ägg i sender, och watten till en deg, hwilken med händerna hastigt formas till ett ägg. Men slink skall man vara, ty annars stelnar massan. Ett med watten fylldt fat bör finnas i närheten; häri doppas händerna allt emellanåt under det man ältar eller formar massan till likhet med ett wanligt ägg. Sift jemmas äggets yta med en knif, hwarefter det får torka.

Boäggen måste skrapas rena så ofta de swartna.

Widare måste i hönshuset finnas en låda med grofsand (5 liter för gången), hwilken tömmes engång i weckan så snart hönsen derur plockat de gröffsta kornen. Sedan påfyller lådan ånyo.

En annan låda fylld med aska bör äfwen finnas, på det hönsen deruti skola så bada sig så ofta de wilja.

En lykta med gasoljelampa — såwida du är wan att warjsamt handtera gasolja — bör från klokan 6 på morgonen under den mörka årstiden hållas tänd uti hönshuset tills det blir dager. Denna lykta bör vara pla-

cerad på en vägg eller uti ett hörn något öfver golfwet, men icke för nära taket, så att hela golphytan blir upplyst. Gasoljelampan är den minst farliga, blott den påfylles wid dager — aldrig wid eldsljus. Vikaså bör du tillse att hönshuset på eftermiddagen är upplyst till kl. 4 à 6.

7 Kap.

Wärpningen.

Nåväl, nu har du ditt hönshus i ordning, snygt, ljusst och varmt, och befolkadt med 20 unghöner, 1 tupp och 4 mammor. I oktober börja dina unghöns att värpa. Lägga märke till, när de börja och anteckna i din almanack tiden när Stina, Lina, Mina o. s. w. begynte, samt anteckna äfwen äggens antal för dagen. — Den höna, som värpt 15 ägg till julen och derefter 120 ägg till följande jul, är en god höna. Den höna, som under samma tid (1 år) värpt 160 ägg, är en utmärkt god värperka; men den höna, som värpt 200 ägg, är den utmärktaste af dem alla. Kom ihåg, att du gifver hönsen rikligt med grönfoder hela vintern igenom, då värpa de bra. På vintern och vårvintern få hönsen ofta den owanan att de börja äta sina ägg. Äggätandet smittar, och snart göra alla hönorna det. Den höna, som först påträffas ätande ägg, skiljes genast från de andra hönorna, hålles affskild och sättes att värpa i en öfvertäckt korg. Flitig rörelse och „krassande“, wistelse i frisk luft, äfwen om vintern minst en timme, hunnigt murbruk, grönfoder och omwexlande föda (hafre, korn och hwete) äro botemedel mot denna skadliga wana hos hönsen.

8 Kap.

Om minskandet och förnyandet af hönsgården.

Så komma wi in i April och dina gamla hönsammor gifwa tecken att de wilja „ligga“. Nu tillråder jag att köpa 4 fullar afwelsägg från samma hönsgård, der du köpte för ett år sedan, och att låta dina gamla höner ligga. Af dessa fullar skall du behålla alla hönkycklingar för egen räkning. Tupparne säljer du tidigt. Du sköter och wårdar

allt wäl under sommaren, såsom du gjorde senaste sommar. Kanste ännu bättre!

Så kommer andra hösten. Nu måste du sälja eller slakta för eget behof dina 4 hönsammor, dem du först köpte till ligghönor. Tuppen måste också bort. Men ny tupp bör du icke taga af dina egna, utan du bör köpa en sådan från en annan hönsgård, men icke från den, der du köpte dina afwelsägg. Nu först kan du af ägg efter de hönor, som äro af första årets kläckning, taga i April afwelsägg så mycket du behagar.

Så randas tredje hösten. Nu förestår åter säljning eller slakt af höns. Ty alla höns af det första årets kläckning måste ofwilkorligt aflägsnas, med undantag af 4, som wisat sig wilja ligga tidigt. Gör du icke detta, så går det snart tillbaka med din hönskötsel, ty alla 2 1/2 års gamla höns måste bort. Tuppen behåller du, men ombyter tupp hwartannat år från olika hönsgårdar.

I början af tredje hösten har du sålunda (sedan du slaktat undan de äldre hönsen) en tredjedel, som äro 1 1/2 år gamla, och en tredjedel, som äro 1/2 år gamla samt de fyra ligghönorna, som äro 2 1/2 år gamla. På detta sätt anordnar du urwalet för slakt hwarje höst, men försumma aldrig att uppföda kycklingar. Senare än i Maj bör du aldrig taga sådana.

9 Kap.

Om försäljning af hönsgårdens produkter.

Försäljning af slaktkycklingar lönar sig bra på orter, från hwilka man med lätthet kan sälja dem i staden. Men tidiga skola de vara, annars bär det sig icke. Afwelsägg och afwelsdjur betala sig också bra, men i den handeln bör man såsom i all handel vara ytterst samwetsgram. Fackmannaskap i hönsafweln förutsättes såsom wilkor för handel med afwelsägg och afwelsdjur. Arlighet och redbarhet äro de enda rätta medlen för en god handel och medföra alltid den bästa winst.

Sälj aldrig ägg, hwilka du funnit uti ett näste, som hönan sjelf walt ute, ty deri kunna finnas gamla ägg.

Hönsgården och hönsafweln, ägg- och kycklingshandeln komma inom en snar framtid att blifwa lika allmänna,

som mejerierna nu äro. Vår dig därför i god tid att sköta höns såsom de böra skötas. Du ångrar icke detta. Men befatta dig icke med denna näring om du saknar lust därför, eller om du icke vill sköta och vårda dem såsom här ofwan blifwit anvisadt.

10 Kap.

Hönsgårdens hufstafla

kan sammanfattas utiföljande punkter:

Hönsen böra behandlas med kärlek och vänlighet.

Hönsen böra få ljus och värme samt godt utrymme.

Hönsen böra äfwen om vintern få tillräckligt grönfoder.

Hönsen böra ständigt hafwa tillgång på rent och godt dricksvatten, grof sand, aska, krossadt murbruk eller pulveriserad gips.

Hönsen böra hafwa det snygt och rent.

Hönsen böra dagligen beredas tillfälle att „krassa och plocka“. Använd torfmull och hafreagnar.

Hönsen böra matas på bestämda tider: klockan 6, 11 och 4. Hönsen böra ej för gången få mera mat, än de förtära inom en timme.

Helsäd gifwes blott till afnarna och litet hwete till middagen.

Fisk, kött och krossade ben befordra värpningen, lifså grönfoder.

Hönsen böra hafwa omwexling i föda.

Hönsen böra aldrig matas uteslutande med helsäd.

Tidiga kycklingar äro hönsgårdens guldgrufwa.

Kycklingarna böra få grönfoder och matas ofta och rundligt.

Kycklingarna aftas för regn och wäta.

Kycklingarna böra få njuta af friheten.

Vår dina barn att vårda och sköta höns, så har du en god hjälp af dem och barnen hafwa en god hysföreläring. Barnen lära sedan andra hwad du lärt dem.

Hönsfötjeln står i vårt land, några få trakter undantagna, på en mycket låg ståndpunkt. I det lilla Danmark, hvarifrån för några år sedan utfördes ägg för endast några tusen mark, har man med så stor isver arbetat på hönsfötjelns förbättrande, att inkomsterna af till utlandet sända ägg nu stiga till 7 miljoner kronor eller 10 milj. finska mark (värdet af det antal ägg landet sjelft förbrukar stiger till samma summa). Dessutom utföres mycket hönskött och fjäder, äfvensom gäjs, ankor, kalkoner, och annat fjäderfä. Hönsfötjelns snabba utveckling har förwänat mången, som i början betwiflade dess framgång som näringsgren och dess nationalekonomiska värde. I Sverige, hwarest hönsfötjeln i allmänhet ännu är mycket på efterkälken, har man noga följt dansfarnes outtröttliga arbete, och försök äro redan gjorda till denna näringsgrens förbättrande.

Om hönsfötjelns framgång i Finland få wi ett begrepp, då wi här nedan nämna hwilket antal ägg mellan åren 1888—1892 utfördes till Ryssland.

år 1888	utfördes	104,170	ft.
„ 1889	„	387,353	„
„ 1890	„	160,545	„
„ 1891	„	742,888	„
„ 1892	„	294,500	„

I medeltal har alltså under dessa fem år årligen till Ryssland fäндts 362,000 ft. ägg, hwilkas förnyttning efter 1

mf. 50 p:ni tjoget skulle utgöra endast 25,350 mf. Under samma tid infördes från Ryssland och andra länder följande antal ägg:

år 1888 infördes	7,848,460 ft.
„ 1889 „	8,721,248 „
„ 1890 „	6,369,479 „
„ 1891 „	7,233,217 „
„ 1892 „	7,729,353 „

Under de omnämnda åren infördes således 7,580,351 ft. ägg årligen, hvilket efter 1 mf. 50 p:ni tjoget skulle utgöra 568,526 mf. Skillnaden mellan inkomster och utgifter är altså 543,176 mf., hvilken summa det fattiga Finland sålunda affår åt främmande land, i stället för att genom hönsförelsens uppdrifvande kunna vinna lika stora summor af utlänningarne.

Ryssarne hafva med iswer egnat sig åt hönsförel. För till utrikes ort, särskildt till England, utförda ägg fås årligen 18 miljoner rubel eller 45 milj. finska mark. I St: Petersburg, Riga, Moskwa, Kiew och Kasan finnes s. k. hönsförelsföreningar, hvilka försöka utbreda ändamålsenliga råd om hönsförelsen och arbeta på denna näringsgrens framåtskridande.

För närvarande finnes särskild orsak för Finland att befordra hönsförelsen, emedan Australien på senare tider börjat täfla med oss på Englands smörmarknader. Denna täflan kommer otwifwelaktigt att nedsänka smörprisen, hwarför finnarne i tid böra se sig om efter nya inkomstkällor.